

پیشگفتار

جوامع بشری در خلال اعصار و قرون متمادی همواره کوشیده‌اند تا علاوه بر کشف حقایق موجود به ابداع فناوریهای نوین دست بزنند و حاصل تلاش آنان نیز امروزه در اختیار ما قرار دارد تا بتوانیم با استفاده مطلوب و صحیح از آنها زندگی بهتری داشته باشیم و خود را به تعالی هر چه بیشتر نزدیک کنیم. تلاش متخصصان تعلیم و تربیت بر آن است که به افراد کمک کنند تا با دستیابی به دانش و مهارتهای مورد نیاز برای یک زندگی سالم به سعادت دست یابند؛ هر چند که معنا و مفهوم سعادت یا خوشبختی نزد جوامع مختلف در تغییر است.

رسانه‌های آموزشی از جمله کتاب، تلویزیون، فیلم و عکس به خدمت آموزش گرفته شده‌اند تا در ایجاد یادگیری عمیق و پایدار سهم خود را ایفا کنند. فیلم آموزشی نیز از جمله این رسانه‌هاست. هر چند رسانه فیلم از ابتدا به منظور تحقق هدفهای آموزشی ابداع نشده است، اما توانمندیهای موجود در فناوری فیلم متخصصان تعلیم و تربیت را به بهره‌گیری از این رسانه در موقعیتهای یاددهی - یادگیری سوق داده است؛ برای مثال، بسیاری از موقعیتهای آموزشی نیازمند نشان دادن حرکت‌اند. حرکت سیاره‌ها در منظومه شمسی، چگونگی تشکیل ابر، و انجام دادن حرکات ورزشی از این دسته‌اند. فیلم با نمایش حرکت، به یادگیری بهتر کمک می‌کند.

اهمیت این فناوری همواره در حال فزونی است، چرا که گسترش آن در نظامهای آموزشی روز به روز بیشتر می‌شود. همچنین امروزه از فناوری فیلم در شکلهای نوین آموزش، مانند آموزش الکترونیکی استفاده می‌شود. به عبارت دیگر

به سبب قابلیت کاربرد فیلم در فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی، که در سایه پیدایش فناوری رایانه تحقق یافته است، نه تنها از ارزش آموزشی و محبوبیت فیلم کاسته نشده، بلکه میزان نفوذ آن در جوامع رو به فزونی بوده است. چندرسانه‌ایهای آموزشی و پایگاههای اطلاعاتی مبتنی بر شبکه با ارائه فیلم از طریق رایانه و شبکه جهانی اینترنت تجارب عینی‌تری را در اختیار افراد قرار می‌دهد. امید می‌رود که با همگانی شدن بهره‌گیری از تلفنهای همراه، حتی امکان عرضه فیلمهای آموزشی از طریق این فناوری برای یادگیرندگان فراهم آید.

ساختار کتاب

کتاب حاضر شش فصل است که عبارت‌اند از:

۱. تاریخچه فناوری فیلم: در این فصل نحوه پیدایش فناوری تصاویر متحرک و به عبارت دیگر فناوری فیلم، بررسی شده است.
۲. فیلم و آموزش: در این فصل ابتدا به پیشینه کاربرد فیلم در آموزش اشاره شده است. سپس نظریه‌ها و مبانی آموزشی و علمی کاربرد فیلم در آموزش مورد بحث قرار گرفته است. همچنین در این فصل به مزایا، روشها، و اصول بهره‌گیری از فیلم در موقعیتهای یاددهی-یادگیری پرداخته شده است.
۳. مفاهیم و اصطلاحات فیلم: از آنجا که مفاهیم هر رشته علمی اساس مطالعه و کار در آن رشته است، در این فصل مفاهیم اصلی طراحی و تولید فیلم شرح داده می‌شود.
۴. طراحی فیلم: قبل از آنکه عمل تولید فیلم صورت گیرد لازم است طرح و نقشه‌ای تهیه شود. در فصل چهارم نحوه طراحی فیلم و فعالیتهایی که برای طراحی یک فیلم آموزشی ضروری است بیان می‌شود.
۵. تولید فیلم: در این فصل به مباحثی مانند تداوم، خط فرضی، و نظایر آن اشاره شده است. همچنین این فصل به طور مختصر به عناصری چون صدا و نور پرداخته و در پایان اشاره‌ای به تدوین فیلم شده است.

۶. ارزشیابی فیلم: در فصل ششم، پس از بحث درباره ضرورت و ابعاد ارزشیابی فیلمهای آموزشی، معیارهایی معرفی شده است که از آنها می‌توان برای عینی‌تر کردن فرایند ارزشیابی استفاده کرد. همچنین در این فصل نمونه‌ای از ابزارهای ارزشیابی فیلم آموزشی ارائه شده است.

مخاطبان کتاب

مطالعه این کتاب برای متخصصان علوم تربیتی به ویژه متخصصان فناوری آموزشی، کارشناسان آموزش در سازمانها و مراکز مختلف آموزشی، دانشجویان رشته علوم تربیتی، کارآموزان دوره‌های تربیت معلم، معلمان و مربیان، طراحان و تولیدکنندگان فیلمهای آموزشی، داوران جشنواره‌های فیلم آموزشی، و همه کسانی که به نحوی با فیلمهای آموزشی سروکار دارند توصیه می‌شود.

راهنمای مطالعه

کتابی که پیش رو دارید با هدف کلی «آشنایی با پیشینه فناوری فیلم، کاربرد آن در آموزش، مفاهیم اصلی فیلم، و ایجاد توانایی طراحی و تولید فیلمهای آموزشی» تدوین شده است. به منظور افزایش اثربخشی این مجموعه به شما توصیه می‌کنیم که مطالب کتاب را با دقت مطالعه کنید و در صورت امکان آموخته‌های خود را به کار بگیرید؛ برای مثال، می‌توانید حرکات دوربین را با استفاده از یک دوربین خانگی انجام دهید. چنانچه این امکانات را در حال حاضر در اختیار ندارید به طور فرضی و یا با رسم طرحهای ساده می‌توانید بسیاری از مطالب این کتاب را تمرین کنید. بخشهای متنوعی این کتاب را شکل می‌دهد. طراحی هر یک از این قسمتها هدف خاصی داشته است. توجه به آنها شما را در فهم بهتر مطالب یاری می‌کند و پایداری آموخته‌ها را افزایش می‌دهد. برای آنکه بیشتر با این عناصر آشنا شوید به طور مختصر آنها را معرفی می‌کنیم:

الف) خلاصه فصل

ب) چند پرسش برای یادگیری بهتر

ج) نکته: بعضی از مطالب مهم و یا نکته‌هایی که باید به خاطر بسپارید به گونه‌ای متمایز از متن برای شما نوشته شده است. هر چند در سراسر کتاب نکته‌های بسیاری وجود دارد، اما برخی از نکات به نظر می‌رسید نیازمند تکرار یا متمایز شدن‌اند.

د) کارگاه: در تعدادی از فصلها به منظور ایجاد توانایی کاربرد آموخته‌ها، برای شما به طور عملی مثالهایی آورده شده است. مطالعه این مثالها به شما کمک می‌کند تا بتوانید آموخته‌های خود را به کار گیرید و مهارت‌های خود را بهبود بخشید.

ه) از نمای نزدیک: بعضی از افراد، فعالیتها، رویدادها، محصولات، و یا موارد دیگر به صورت موردی بررسی شده است. با مطالعه این موارد شما درک بهتری حاصل خواهید کرد و با بعضی از موارد خاص آشنا خواهید شد.

تقدیر و تقدیر

این مجموعه را به بزرگ‌ترین آموزگار بشریت، پیامبر بزرگوار اسلام پیشکش می‌کنم. در مقابل زحماتی که ایشان برای تعالی و تربیت بشر متحمل شدند، زحمت تألیف صدها مجموعه از این دست چون قطره‌ای است در مقابل اقیانوس. همچنین کتاب حاضر را به همسر، یاور همیشگی‌ام تقدیم می‌نمایم، که علاوه بر تشویق من به کوشیدن، خود نیز در کنارم سخت کوشید. در پایان جا دارد از همه همکارانی که با راهنماییهای ارزنده خود این مجموعه را پر بار ساختند، به ویژه دکتر داریوش نوروزی، دکتر محمد حسن امیر تیموری، غلامحسین رحیمی دوست و حسین اسکندری تشکر کنم. برادر مهربانم سید حسین رضوی نیز همواره مشوق من در فعالیت‌های علمی بوده است. در این فرصت از محبت‌های وی قدردانی می‌کنم. از همکاران محترم در سازمان سمت به ویژه خانم گودرزی کارشناس گروه علوم تربیتی نیز به سبب پی‌گیریهای مستمرشان ممنونم.